

DRET I POLÍTIQUES AMBIENTALS A ILLES BALEARS

JOSEP MANUEL GÓMEZ GONZÁLEZ

Jefe de Servicio de Ordenación del Territorio

Departamento de Territorio. Consejo Insular de Mallorca

Sumari: 1. Introducció. 2. Espais naturals. 2.1. Actualització dels instruments d'ordenació de diferents espais naturals d'Illles Balears. 2.2. Aprovació definitiva del PORN de s'Albufera de Mallorca. 2.3. Sobre la gestió del Parc Nacional Marítimo-terrestre de l'Arxipèlag de Cabrera. 2.4. Sobre la disciplina i la gestió en alguns espais naturals, el cas de Ses Salines d'Eivissa i Formentera. 2.5. Estratègia de mobilitat sostenible del Parc Natural de Ses Salines. 3. Protecció de la fauna i la flora. 3.1. Protecció de les prades de posidònia. 3.2. Pla de recuperació de l'àguila pescadora. 3.3. El Pla de conservació de la flora amenaçada de Menorca. 4. Altres polítiques ambientals. 4.1. Sobre custòdia del territori. 4.2. Revisió de la planificació hidrològica

1. INTRODUCCIÓ

Continuem en un context condicionat pels efectes de la pandèmia de COCEP-19 que centra l'atenció de les prioritats públiques i acapara bona part de les agendes polítiques.

L'avanç en matèria de polítiques ambientals a les illes també s'està veient llastada per aquestes circumstàncies especials que, majoritàriament, està propiciant la feina de despatxos, la revisió d'instruments normatius i els petits progressos que no impliquen la generació de grans expectatives amb relació als grans reptes ambientals que hem d'afrontar: la lluita contra el canvi climàtic i la descarbonització de la nostra economia.

No sembla que ni l'un ni l'altre repte vagin a experimentar grans avenços més enllà de les implantacions normatives aprovades l'anterior legislatura, en especial la Llei 10/2019, de 22 de febrer, de canvi climàtic i transició energètica, amb el seu ambició contingut en la lluita contra el canvi climàtic i la voluntat de fixar el camí a seguir per fer efectiva la transició de les Illes Balears cap a les

energies netes i un futur sostenible i viable, socialment, econòmicament i ambientalment.

2. ESPAIS NATURALS

2.1. Actualització dels instruments d'ordenació de diferents espais naturals d'Illes Balears

A Illes Balears es va iniciar en la passada legislatura un procés d'actualització dels instruments d'ordenació dels seus espais naturals, tant pel que fa als plans d'ordenació dels recursos naturals (PORN) com respecte als plans rectors d'ús i de gestió (PRUG). La redacció dels mateixos avança en el seu procediment, tant substantiu com ambiental, havent superat bona part d'ells els tràmits necessaris per a la redacció de les propostes definitives.

D'altra banda, queden encara alguns espais que no han iniciat la revisió dels seus instruments i alguns comencen ara la primera formulació de PRUG i d'altres han iniciat el procediment en vista de la revisió dels seus respectius PORN, a l'efecte d'harmonitzar ambdós règims normatius.

En aquest sentit hem pogut llegir al *Butlletí Oficial de les Illes Balears* del 28 de gener de 2021, la proposta de modificació del PORN de la Serra de Tramuntana, que en principi incrementa en 200 hectàrees les zones d'exclusió previstes en el Pla vigent.

Les Zones d'exclusió estan regulades per la Llei per a la Conservació dels Espais de Rellevància Ambiental (LECO) definint-les com aquelles àrees amb més qualitat biològica o que contenguin els elements biòtics o abiòtics més fràgils, amenaçats o representatius. L'accés i l'estada de persones en aquestes zones ha de ser regulat als instruments de planificació i gestió atenent prioritàriament a la seva conservació, procurant, alhora, satisfer les finalitats científiques, educatives i de gaudi dels béns de domini públic i dels integrants del patrimoni cultural, en les condicions oportunes per a la conservació de l'espai natural.

Aquesta modificació puntual revisa exclusivament les zones d'exclusió en l'àmbit del Paratge Natural atenent l'acord de Ple de l'ajuntament de Pollença, aprovat el novembre de 2019, motivat per les instàncies judicials succeïdes arran del litigi

existent sobre el Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) de Pollença i les previsions que aquest fa en relació amb la servitud de pas pel camí de Ternelles per accedir a Cala Castell i al Castell del Rei. Aquest canvi a zona d'ús compatible del tram final del camí de Ternelles permetria un accés restringit en certes èpoques de l'any a Cala Castell. Així, la proposta elimina la categoria de zona d'exclusió en el tram final del camí que dona accés a Cala Castell i a la zona de platja de la mateixa cala, canviant la categoria a zona d'ús compatible i equiparant-la així a la resta de platges del Paratge Natural.

De tota manera, en la proposta s'adverteix que la platja hauria de veure limitat completament el nombre d'usuaris, almenys, durant les èpoques més sensibles per a les espècies de rapaços més amenaçats i que són presents a la zona. En aquest sentit, es proposa d'aplicar les conclusions de l'estudi realitzat per la UIB el 2002, coordinat per MIQUEL MOREY i MAURICI RUIZ, en el qual es va establir una capacitat de càrrega màxima de 20 persones diàries en Cala Castell. L'ús de la platja només es permetria entre els mesos de setembre i gener, ambdós inclosos.

La proposta de modificació puntual manté, en canvi, la zona d'exclusió del Castell del Rei. Els informes tècnics consideren que actualment aquest espai constitueix un santuari per a algunes de les espècies i hàbitats més valuosos i emblemàtics de l'arxipèlag.

El servei de Protecció d'Espècies proposa la creació de dues noves Zones d'exclusió (Puig Rodó i Tossa de sa Martina) que inclourien una superfície de 201,4 hectàrees. En aquestes dues zones es troben els quatre nuclis principals de l'única colònia de voltor comú (*Gyps fulvus*) de les Illes Balears. El voltor comú és una espècie inclosa al Llibre d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial (LESPE). La seva presència a Mallorca està documentada des de 2008 i és posterior, per tant, a l'aprovació del PORN. En aquestes dues zones, a més, s'ha identificat un niu de milana reial (*Milvus milvus*), espècie en perill d'extinció, i quatre territoris segurs d'àguila calçada (*Hieraetus pennatus*), inclosa en el LESPE.

Finalment, es modifiquen dos errors cartogràfics a les Zones d'exclusió aprovades el 2007. S'elimina així la categoria de zona d'exclusió als trams finals

del camí d'accés al mirador de Parietti o donis Colomer i de la carretera d'accés al cim del Puig Major.

En la mateixa línia s'està treballant en l'elaboració del nou PORN de la Península de Llevant i en l'ampliació del Parc Natural de la Península de Llevant, el procediment del qual es va iniciar per acord de Consell de Govern de 12 d'abril de 2019 i que contínuament el seu tràmit tant ambiental com substantiu.

2.2. Aprovació definitiva del PORN de s'Albufera de Mallorca

El *Butlletí Oficial de les Illes Balears* del 25 de febrer de 2021, ha publicat el Decret 7/2021, de 22 de febrer, pel qual s'aprova el Pla d'ordenació dels recursos naturals (PORN) de s'Albufera de Mallorca i es modifica el Decret 4/1988, de 28 de gener, pel qual es declara parc natural s'Albufera de Mallorca.

El Pla d'ordenació dels recursos naturals (PORN) del Parc natural de s'Albufera de Mallorca es formula en aplicació de les disposicions de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i règim urbanístic de les àrees naturals d'especial protecció de les Illes Balears i de la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO) i de la Llei 42/2007.

Com podem llegir en el preàmbul de l'aprovació del nou instrument d'ordenació, el Parc natural de s'Albufera de Mallorca va ser el primer parc natural de les Illes Balears. Aquest espai es va declarar en el marc de la Llei 15/1975, de 2 de maig, d'espais naturals protegits, moment en el qual encara no s'aprovaven plans d'ordenació dels recursos naturals (PORN) i, per això, s'Albufera de Mallorca mai no n'ha tingut un. Així i tot, és l'espai protegit amb una experiència de gestió més important, ja que ja ha complert els trenta anys. Al llarg d'aquests anys s'Albufera de Mallorca ha allotjat molts canvis, reflex de les circumstàncies variants del seu entorn. La declaració d'aquesta zona com a parc natural es va materialitzar mitjançant el Decret 4/1988, de 28 de gener, pel qual es declara parc natural s'Albufera de Mallorca (BOCAIB núm. 19, de 13 de febrer de 1988). Aquest ha estat modificat en diverses ocasions: pel Decret 116/1994, de 22 de novembre (BOCAIB núm. 152, de 13 de desembre de 1994), pel Decret 40/2002, de 15 de març (BOIB núm. 35, de 21 de març de 2002) i pel Decret 52/2003, de 17 de maig (BOIB núm. 82, de 10 de juny de 2003), si bé aquest últim es va anul·lar

mitjançant un acord del Consell de Govern de 30 de gener de 2004 (BOIB núm. 19, de 7 de febrer de 2004).

Igualment, s'Albufera va ser declarada Zona Humida d'Importància Internacional (RAMSAR), per acord del Consell de Ministres del 25 de juliol de 1987, i es va incloure a la Xarxa Natura 2000 (núm. ES0000038). D'una banda, es va declarar zona d'especial protecció per a les aus (ZEPA), mitjançant el Decret 28/2006, de 24 de març, zona que es va ampliar el 2010, mitjançant l'Acord del Consell de Govern de dia 9 de juliol de 2010 (BOIB núm. 107, de 17 de juliol de 2010).

A conseqüència de tot això, s'Albufera de Mallorca es va incloure com a lloc d'importància comunitària (LIC) en la Decisió 2006/613/CE de la Comissió, de 19 de juliol de 2006, per la que s'adopta, en conformitat amb la Directiva 92/43/CEE del Consell, la llista de llocs d'importància comunitària de la regió biogeogràfica mediterrània (DOUE 259, de 21 de setembre de 2006), actualitzada diverses vegades fins a la Decisió d'execució de la Comissió de 7 de novembre de 2013, per la qual s'adopta la setena llista actualitzada de llocs d'importància comunitària de la regió biogeogràfica mediterrània (DOUE 350 de 21 de desembre de 2013). Més recentment, mitjançant l'Acord del Consell de Govern de les Illes Balears de 27 de març de 2015, el LIC ES5310125 Albufera de Mallorca va ser declarat Zona Especial de Conservació (ZEC).

L'espai és un dels àmbits inclosos en el Pla de Gestió Natura 2000 de les Albuferes de Mallorca aprovat pel Decret 14/2015, de 27 de març, pel qual s'aproven cinc plans de gestió de determinats espais protegits per la Xarxa Natura 2000 de les Illes Balears. Malgrat la manca de PORN, s'han aprovat dos plans rectors d'ús i gestió de s'Albufera, un el 1990 i l'altre el 1999. L'experiència acumulada al llarg d'aquests trenta-tres anys suposa un bagatge de coneixement en gestió de l'espai molt útil en l'hora de proposar finalment un PORN que pugui donar adequat suport. D'acord amb el qual estableix la vigent Llei 42/2007, de 13 de desembre, del patrimoni natural i de la biodiversitat, els PORN són els instruments específics per a la delimitació, tipificació, integració en xarxa i determinació de la seva relació amb la resta del territori, dels sistemes que integren el patrimoni i els recursos naturals d'un determinat àmbit espacial, amb independència altres instruments que pugui establir la legislació autonòmica.

El primer que cal remarcar sobre aquest Decret que aprova el PORN de s'Albufera de Mallorca és que s'amplien, en aproximadament 390 hectàrees, els límits de l'actual Parc natural, el que suposa un increment d'un 24% de la superfície actual. Aquesta ampliació -que es fa mitjançant la modificació del Decret 4/1988- inclou una bona part de la zona humida contigua a les marjals de Sa Pobla i Muro, així com ampliacions de menor entitat cap al sud-est i el nord. També s'afegeix la zona de Son Bosc, espai que ha representat un objectiu clar d'incorporació durant els últims trenta anys. També cal destacar una altra ampliació de menor superfície com és la platja d'es Comú, fonamental per restaurar, en la mesura possible, el sistema platja-duna. La gestió i protecció d'aquest sistema té una rellevància especial en el PORN, com correspon a un ecosistema fràgil, degradat i excepcional. L'ampliació incorpora moltes propietats privades, cosa que implica la inclusió de diverses activitats que, fins ara, només eren testimonials dins dels fins ara vigents límits del parc natural.

A part de l'ampliació dels límits del Parc, també cal destacar la declaració d'una zona perifèrica de protecció i de corredors ecològics. Ambdós conjunts d'elements garanteixen un coixí de protecció a la zona humida i al sistema dunar en qüestions d'activitats humanes i conservació del paisatge. Així mateix, protegeixen part de les aportacions hídriques més pròximes a l'espai natural originades als torrents que nodreixen la zona humida i les síquies de les marjals. El PORN inclou mecanismes per aconseguir la connectivitat ecològica del territori, establint corredors entre aquells espais naturals de singular rellevància per a la biodiversitat. Els corredors ecològics són una sèrie de zones humides pròximes que formen part dels desplaçaments habituals de certes espècies de fauna, especialment ocells i peixos, que viuen o visiten l'espai protegit, a més de formar part del sistema hídric. En aquest sentit, cal destacar que mitjançant l'Acord del Consell de Govern de 18 de gener de 2019, es va aprovar la declaració i l'ampliació de zones d'especial protecció per a les aus en l'àmbit de les Illes Balears, que incorpora a la Xarxa Natura 2000 la zona humida de Maristany.

2.3. Sobre la gestió del Parc Nacional Marítimo-terrestre de l'Arxipèlag de Cabrera

2.3.1. Celebració del 30 aniversari del Parc Nacional

El Parc Nacional Marítimo-terrestre de l'Arxipèlag de Cabrera celebra el 30è aniversari de la seva declaració i ho fa sent el parc nacional més extens de l'Estat i l'espai natural protegit d'aquesta categoria més gran de la Mediterrània occidental. Cal recordar que, des de febrer de 2019, el Parc Nacional té 80.000 hectàrees més que incorporen aigües exteriors de gran importància, amb fons marins que no gaudien de cap mena de protecció donin la Mediterrània. Amb aquesta ampliació es protegeixen 12 dels 13 sistemes marins que inclou la Llei de parcs nacionals, entre els quals es troben els bancs profunds de corall i els corredors de cetacis, i es multiplica per nou l'extensió del parc.

Actualment, el Parc Nacional de Cabrera és un lloc pioner en la investigació sobre els efectes del canvi climàtic a la Mediterrània. Des del 2008, l'Organisme Autònom de Parcs Nacionals (OAPN), l'Oficina Espanyola de Canvi Climàtic (OECC), l'Agència Estatal de Meteorologia (AEMET) i la Fundació Biodiversitat treballen en el seguiment del canvi global a la Xarxa de Parcs. En Cabrera hi ha instal·lada una estació meteorològica per poder fer aquest seguiment.

Les seves condicions també han permès que s'hagin portat a terme diversos estudis, com els de l'Institut Espanyol Oceanogràfic (IEO), que ha desenvolupat, per exemple, un visor que permet recrear els fons marins i estudiar els hàbitats vulnerables i com conservar-los, amb l'adquisició de dades vitals per a l'anàlisi dels efectes del canvi climàtic sense danyar el medi.

També s'han impulsat projectes com «Plastic Busters», que estudia els plàstics que arriben dels fons marins a les costes, per preservar així els ecosistemes. Les tasques desenvolupades a Cabrera serviran de model en altres àrees marines protegides que participen en el projecte, d'àmbit europeu.

Des de fa tres anys, a més, s'organitzen les jornades d'investigació al Parc Nacional, unencontre que té com a objectius principals millorar la transferència de coneixements entre el món científic, les administracions i els agents socials i econòmics; generar consciència i compromís social sobre la importància dels

valors de Cabrera, i crear sinergies entre els diferents actors implicats, per dissenyar les polítiques públiques.

2.3.2. El Parc Nacional de Cabrera renova la distinció com a Zona Especialment Protegida d'Importància per a la Mediterrània (ZEPIM)

El Parc Nacional Marítimo-terrestre de l'Arxipèlag de Cabrera continuarà formant part de la llista de zones especialment protegides d'importància per a la Mediterrània (ZEPIM) una vegada ha superat l'avaluació periòdica que acredita que manté els requisits per formar part.

Les ZEPIM són àrees de la mediterrània molt importants per a la conservació de la biodiversitat i amb un interès científic, estètic, cultural o educatiu especial. El protocol que les regula es va aprovar el 1995 i és un dels acords que es deriven del Conveni per a la protecció del medi marí i la regió costa de la mediterrània (Conveni de Barcelona) de 1976, emmarcat a la vegada en el Pla d'Acció per a la Mediterrània, del Programa de Nacions Unides per al medi ambient. L'avaluació destaca la rellevància ambiental i cultural de l'arxipèlag.

22 països de la ribera mediterrània han subscrit, en el dia d'avui, el Conveni de Barcelona i el Parc Nacional de Cabrera és una de les nou ZEPIM que hi ha actualment en l'Estat espanyol.

El compliment amb el Protocol es revisa cada sis anys i va a càrrec del Centre d'Activitat Regional per a Àrees Especialment Protegides (SPA/RAC). Durant l'avaluació, s'ha constatat que el Parc Nacional continua complint els criteris del Protocol ZEPIM.

L'examen ha tingut en compte la presència d'espècies endèmiques a l'arxipèlag; la gran representativitat d'un hàbitat protegit com són les prades de posidònia i la diversitat d'espècies identificades enmig marí (més de 300 espècies identificades). S'ha tingut en compte, també, la rellevància cultural de l'arxipèlag on es troben restes d'antigues cultures mediterrànies com per exemple la grega, romana o la bizantina.

2.3.3. El Parc Nacional de Cabrera recull 385 quilos de residus de les seves platges en el marc d'un projecte europeu per a l'estudi i minimització dels plàstics

Com s'ha esmentat abans, el Parc Nacional participa en un projecte transnacional denominat «Plastic Busters», que estudia els plàstics que arriben dels fons marins a les costes, en totes les formes possibles (inclosos els microplàstics i la presència dels mateixos en la fauna).

«Plastic Busters» és un projecte en el qual participen onze àrees marines protegides de l'àmbit mediterrani i que té per objectiu mantenir la biodiversitat, així com preservar els ecosistemes naturals de les àrees marines protegides pelàgiques i costaneres mitjançant la lluita contra les escombraries marines. Els espais naturals que formen part, com Zakhyntos a Grècia, l'arxipèlag Toscano d'Itàlia i Còrsega, recullen i analitzen els residus que troben compartint la mateixa metodologia i posen en comú iniciatives per minimitzar l'ús del plàstic en els seus àmbits de protecció.

Un altre dels grans objectius del projecte és estudiar l'impacte que les escombraries marines té sobre la flora i la fauna marina. Fins ara ja s'ha completat la recollida de mostres a diferents espècies d'àguiles peixateres i cetacis (catxalot, dofí comú, dofí mular i cap d'olla), que estan pendents d'analitzar.

Aquests residus es classifiquen segons siguin polímers artificials (com fibres sintètiques), cauxú, roba, paper i cartó, fusta processada, metall, vidre, ceràmica, residus sanitaris, residus mèdics i parafina.

2.4. Sobre la disciplina i la gestió en alguns espais naturals, el cas de Ses Salines d'Eivissa i Formentera

Recentment hem vist que la Conselleria de Medi Ambient ha multat una empresa per fer activitats de xàrter sense autorització dins de l'àmbit del Parc Natural de Ses Salines (Eivissa i Formentera).

Els motius pels quals es va iniciar el procediment sancionador són «dur a terme activitat comercial i, per tant, amb caràcter lucratiu, de xàrter i trànsfert de persones entre les embarcacions i la costa, utilitzant com a port basi la platja de

Ses Salines, a l'illa d'Eivissa, integrada a Espai Natural Protegit (ENP) com és el Parc Natural de Ses Salines d'Eivissa i Formentera, sense la corresponent autorització». Els fets es consideren una infracció greu de la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO).

L'activitat il·legal va ser detectada pels Agents de Medi Ambient en una actuació emmarcada dins del Pla de Vigilància i Control a l'àmbit dels espais protegits d'Eivissa i Formentera. Aquest document, que s'actualitza cada any, estableix les principals línies d'actuació del servei.

Per tot això, la Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat ha imposat una sanció de 3.600,60 € a una empresa per fer activitats de xàrter amb caràcter lucratiu sense la preceptiva autorització dins del Parc Natural de Ses Salines d'Eivissa i Formentera. La companyia ha reconegut la responsabilitat derivada del procediment sancionador efectuant el pagament de la sanció proposada amb reducció del 40% de l'import total fixat inicialment, 6.001 €.

2.5. Estratègia de mobilitat sostenible del Parc Natural de Ses Salines

També al Parc Natural de Ses Salines s'ha elaborat una Estratègia de Mobilitat Sostenible amb la finalitat d'adequar la mobilitat de les persones a la protecció dels recursos naturals, paisatgístics i etnològics de l'espai natural protegit, atès l'augment del trànsit i dels usos turístics i recreatius que s'ha produït durant els últims anys.

L'estratègia, que ateny més de 1.500 hectàrees, ha analitzat la càrrega de vehicles motoritzats, i estableix propostes de millora amb l'objectiu de reduir els impactes derivats de la mobilitat dins del parc. Es parteix de quatre línies prioritàries transversals, que es concreten a través d'una trentena d'actuacions que s'han de posar en marxa des de les diverses administracions competents.

El document proposa deu rutes senderistes en l'àmbit del Parc natural i que recorren pel Camí de sa Salinera, el de sa Sal Rossa, el Camí del Corb Marí, del Cap des Falcó, dels Estanys, de la Torre de ses Portes, el de Pou des Carbó, el Camí de l'Aeroport, del Codolar i de sa Caleta. D'aquesta manera les rutes queden interconnectades, i s'evita la invasió d'espais sensibles fins ara fets servir per inexistència de camins senyalitzats.

Un dels eixos principals és reduir considerablement l'accés al parc amb vehicle privat. Així, el document preveu quatre tipus de viari: el principal, que discorre des de l'aparcament dissuasiu de Sant Jordi fins a l'aparcament de Ses Salines i des de Sant Jordi fins al Codolar; el secundari, que arriba fins a Es Cavallet, Es Codolar, Platja d'en Bossa i Cap des Falcó; un d'accés restringit, on quedarien els camins de sa Sal Rossa, Sa Revista, Sa Canal i Sa Caleta; i un d'accés restringit habilitat per accedir a l'intercanviador del Toro-Mar. En aquest punt es recomana dotar d'un accés a busos llançadors i de línia, i un punt de lloguer de bicicletes. El punt estaria dotat de panells informatius de les rutes del Parc i de l'estat de la xarxa.

Quant als aparcaments, se'n proposen dos amb caràcter dissuasiu a Platja d'en Bossa i a Sant Jordi. Per als tres aparcaments existents a les platges s'estableix un nombre màxim de places: 650 en Ses Salines, de 75 a 100 places a Es Cavallet i fins a 120 a Sa Caleta- Es Bol Nou. A més, s'estableixen sis punts de control d'accessos, desviació del trànsit i desviacions habilitades.

Quant a les bicicletes, l'estratègia dibuixa un viari que recorre diferents camins del parc, la majoria coincideixen amb les senderistes, i preveu set aparcaments per a bicicletes i quatre punts de lloguer.

3. PROTECCIÓ DE LA FAUNA I LA FLORA

3.1. Protecció de les praderes de *posidònia*

La Xarxa de Monitoratge de la Posidònia ha iniciat, aquest diumenge, la seva activitat d'aquest any a la zona de Son Verí Nou, en Palma, on es troba una de les 39 estacions fixes distribuïdes a tot l'arxipèlag. L'objectiu de la Xarxa és determinar l'estat de conservació de les praderes de posidònia al llarg del temps, com a eina per a l'adequada gestió, i conservació, d'aquest ecosistema.

La Xarxa es va posar en marxa el 2002, encara que va ser interrompuda entre els anys 2012 i 2017. Llavors, gràcies als fons de l'Impost de Turisme Sostenible, es va recuperar aquest seguiment, malgrat que es va encarregar la Direcció General de Pesca i Medi Marí. A partir d'aquest any, i després d'un acord amb la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació, la Xarxa serà gestionada pel servei de Protecció d'Espècies de la Conselleria de Medi Ambient i Territori.

La Xarxa de Monitoratge de la Posidònia està formada per diverses estacions fixes al voltant de les principals illes de l'arxipèlag balear on es controlen periòdicament una sèrie de paràmetres propis de les praderies i relacionats amb el seu estat de conservació: quantitat de *Posidònia oceanica*, presència de nacres (espècies associades de gran interès), presència d'algues invasores i, addicionalment, temperatura de l'aigua.

3.2. Pla de recuperació de l'àguila peixatera

Dos pollets d'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*) nascuts a Menorca i Cabrera han viatjat, aquest dimarts, a València en el marc del projecte de reintroducció d'aquesta espècie, que té per objectiu augmentar la resiliència, garantir la seva supervivència a llarg termini, connectar les poblacions valencianes amb les balears i aconseguir consolidar la reproducció d'aquesta espècie a la costa valenciana.

El Consorci de Recuperació de Fauna de les Illes Balears (COFIB) ha preparat el trasllat dels dos exemplars durant les últimes setmanes i els ha marcat amb anelles identificadores. Ambdós pollets han seguit un programa d'alimentació i controls veterinaris que assegurin l'estat òptim per formar part del programa.

Els pollets, de 33 i 39 dies de vida, han estat enviats al Parc Natural Marjal de Pego-Oliva. Una vegada allà seran criats mitjançant la tècnica del *hacking*, que consisteix a alimentar els polls dins de grans gàbies sense que vegin els cuidadors, simulant la vida en l'entorn natural. Romandran a les instal·lacions fins que comencin a fer les primeres pràctiques de vol i estiguin en condicions de volar.

Els exemplars seleccionats per a aquest projecte són els que neixen en tercer lloc a cada niu, ja que són els que menys oportunitats tenen de sobreviure. El motiu és la competència que fan els germans més grans per l'aliment que porten els pares. Menys d'un 10% dels tercers pollets no sobreviuen més de dues setmanes i, en conseqüència, els exemplars que arriben a ser adults són molt pocs. Col·laborant amb aquest projecte, es dona sortida als polls amb poques possibilitats de sobreviure, alhora que es reforça la població d'aquesta espècie. A més, la sostracció de la cria no afecta de manera negativa la conservació de l'espècie.

Aquest és el tercer any que la Conselleria de Medi Ambient i Territori col·labora amb aquest projecte. L'any passat un exemplar jove d'àguila peixatera ja va viatjar a València en el marc d'aquest projecte i el 2019 van ser dos.

3.3. El Pla de conservació de la flora amenaçada de Menorca

En aquest cas es tracta de l'elaboració del Pla *Rodríguez-Femenías* de recuperació i conservació de la flora amenaçada de Menorca, que incumbeix a un total de trenta-dues espècies de flora menorquina, algunes de les quals (les prioritàries) es troben catalogades en les categories 'en perill d'extinció' o 'Vulnerables' als catàlegs d'espècies protegides nacional o autonòmic. Es preveuen actuacions per als següents sis anys si bé la vigència del Pla és indefinida fins que no millori la situació de conservació de les espècies de què és objecte. Per a aquestes actuacions previstes per al període 2021-27 s'estima un cost de 221.650 euros.

L'objectiu que persegueix el pla és aconseguir reduir el nivell d'amenaça sobre aquestes espècies, de manera que la seva situació de conservació quedi fora de les dues categories esmentades. Això s'aconseguirà duent a terme diferents accions: incrementant els efectius poblacionals, augmentant l'àrea d'ocupació (creant noves poblacions, protegint territorialment el seu àmbit), restaurant hàbitats alterats, controlant amenaces actives (accessos, pràctiques agrícoles inadequades, espècies exòtiques invasores), millorant el coneixement científic, incrementant la conscienciació i sensibilització, fent seguiment continu d'aquestes poblacions i treballant ex-situ (creant planta en jardins botànics, emmagatzemant llavors, etc.).

El pla està dedicat a Joan Joaquim Rodríguez Femenías, un maonès polifacètic del segle XIX que va mostrar un gran interès per divulgar diferents aspectes del medi natural de Menorca. Va ser un pioner i té dedicades una sèrie d'espècies, com per exemple la *Daphne rodriguezii* (dafne menorquina).

Entre les espècies objecte del pla, hi ha un nombre important d'endemismes exclusius de Menorca. Molts d'ells es troben dins d'Espais Naturals Protegits o Xarxa Natura 2000. Tot i així, el fet que Menorca compti amb la figura de Reserva de la Biosfera dona cobertura a totes aquelles espècies que no es trobin emparades per aquestes figures de protecció territorial. Es troben en diferents

hàbitats, com per exemple els relacionats amb basses temporals o zones costaneres exposades a la Tramuntana.

Entre les espècies incloses en el Pla destaquen la dafne menorquina, la lisimàquia, l'api d'en Bermejo o la veça menorquina, totes elles amb baix nombre d'efectius.

4. ALTRES POLÍTIQUES AMBIENTALS

4.1. Sobre custòdia del territori

En el marc de la promoció de la custòdia del territori com a mecanisme de contribució privada a la conservació territorial i ambiental, la *Iniciativa de Custòdia del Territori de les Illes Balears* (ICTIB) ha organitzat la III Setmana de la Custòdia del Territori, amb nombroses activitats destinades a promoure la implicació ciutadana en la conservació de la natura.

La Custòdia del Territori representa una idea antiga i nova alhora. Històricament s'ha realitzat un ús de la terra adequat a un determinat ritme i d'acord amb les necessitats de cada moment i amb absolut respecte. Tanmateix, a partir d'un determinat moment, aquesta utilització es converteix en consum irresponsable i en dilapidació.

S'entén per custòdia del territori el conjunt d'estratègies i instruments que pretenen implicar els propietaris, gestors i usuaris del territori en la conservació i el bon ús dels valors naturals, paisatgístics i culturals.

El potencial de la Custòdia del Territori com a instrument de complicitat social i reforç de la funció pública de conservació del Patrimoni Natural, pot ser enorme, però per a això propietaris, administracions i entitats de Custòdia han de complir els seus compromisos.

Aquestes estratègies i instruments es materialitzen en acords voluntaris i privats entre propietaris, gestors o usuaris i el que es denominen entitats de custòdia. Actualment, en les Illes Balears, hi ha en actiu 144 acords que mantenen 18 entitats, i això suposa una superfície total en custòdia d'11.304 hectàrees de tot l'arxipèlag.

Des d'una perspectiva històrica la Custòdia del Territori s'ha conformat com un moviment social, des de la societat i per a la societat, on l'administració pública manté un paper marginal, secundari o, en el millor dels casos, complementari – amb diverses gradacions-. Les entitats privades prenen el protagonisme respecte a l'objectiu i les accions de conservació del territori. Seguint aquesta mateixa perspectiva, la Custòdia tracta de preservar elements percebuts d'una manera positiva d'una banda de la societat –pels beneficis que reporten- i que poden patir amenaces reals –directes o remotes- que aconsellen emprendre accions que fixin i estabilitzin la seva conservació implantant objectius que les Administracions no arriben a cobrir.

4.2. Revisió de la planificació hidrològica

Aquest mes de gener passat el Consell Balear de l'aigua ha aprovat l'Esquema de temes importants del tercer cicle de planificació del Pla Hidrològic de les Illes Balears.

Aquest estudi defineix les estratègies de la planificació hidrològica. La seva aprovació suposa el segon pas important, després dels Documents Inicials, en la tramitació de la revisió del Pla Hidrològic per al període 2021-2027.

Els deu temes que integren l'ETI són:

- Reutilització i infiltració d'aigües depurades.
- Sufficiència hídrica, proveïments urbans i dificultats per atendre les demandes.
- Gestió del risc d'inundació.
- Fonts de contaminació puntual.
- Establiment del règim de cabals ecològics.
- Adaptació i mitigació dels efectes del canvi climàtic.
- Contaminació difusa per nitrats i d'altres.
- Explotació i gestió sostenible de les aigües subterrànies.
- Millora del coneixement.
- Recuperació dels costos dels serveis de l'aigua.

El document incorpora una sèrie de possibles mesures de gestió en relació amb aquests temes que s'hauran de concretar en la següent fase de redacció del Pla Hidrològic.

La primera proposta d'ETI va ser preparat seguint un procés participatiu en el qual han col·laborat 78 persones (membres de les Juntes Insulars de l'aigua, del Consell Balear de l'aigua i entitats, professionals i ciutadans que participen sovint en la planificació hidrològica). A partir de les seves aportacions, es va decidir incloure la reutilització i infiltració d'aigües depurades com un dels temes importants en aquest tercer cicle de planificació.

Durant el tràmit de consulta pública, s'han rebut 11 aportacions de diverses administracions, grups ecologistes i associacions de regants. A més, s'han dut a terme tallers participatius telemàtics per a cada un dels temes importants, on han participat un total de 165 persones. Finalment, s'han organitzat dos tallers participatius sectorials amb el sector agrícola incorporant-se algunes de les aportacions que s'han fet.

Es preveu que en els mesos vinents es posi a informació i consulta pública l'esborrany de pla hidrològic pel tercer cicle de planificació i l'avaluació ambiental estratègica.